

izgovorjeno... Vse je tu ogromno... toda nad vsem nepopisljiv mir. Ne politika, ne trgovski duh, ne vojaštvo ne vplivajo enostransko na prebivalstvo. To sicer ne zna in ne ve veliko, to je gotovo: a nepopisno lepo je in popolno in resnično in mirno.»

»Moja knjiga (Peer Gynt) je poezija; in če ni, tedaj mora postati poezija. Pojem poezija se bo že še prilagodil knjigi.«

Ko je pa Peer Gynta kritika raztrgala, piše:

»Veseli sem krivice, ki so mi jo prizadeli. Pomoč in božja volja je v tem: zakaj jaz čutim, kako mi z gnevom rastejo moči. Vojsko hočejo, tedaj naprej! Ako nisem pesnik, ne izgubim ničesar. Poizkusil bom kot fotograf. Sodobnike bom posamič obdelal, moža za možem... Ne bom prizanašal otroku v materinem telesu, ne misli ali občutju, skritemu za besedo one duše, ki bo imela čast, da je ne spregledam... Ali ne veš, da sem za vse življenje zapustil lastne starše, vso svojo družino, ker nisem hotel vztrajati pri polovičarskem razumevanju?«

»Obzire poznam le do gotove meje in ako se pobrigam (kar tudi zmorem), da združim razbrzdanost tega občutja s hladnokrvnostjo v izbiranju sredstev, tedaj naj čutijo moji sovražniki: Ako nisem zmožen sezidati, tedaj bom gotovo zmožen, vse okoli sebe podreti.«

»K pisateljevanju je potrebno še nekaj drugega, več nego le naravna nadarjenost. Imeti moraš, kar lahko preustvariš v pesem: življenjsko vsebino.«

»Tedaj, ko sem pisal 'Branda', sem imel na mizi škorpijona v praznem vrčku. Zdajpazdaj je bila žival bojna. Vrgel sem ji kosček mehkega sadja, na katerega je besna skočila, da razškropi strup v njem. Nato je zopet ozdravela. Ali se ne godi enako nam poetom?«

Ko so leta 1870. iztrgali papežu Rim, piše:

»Tako so tedaj nam ljudem vzeli Rim in ga izročili politikom. Kam naj gremo sedaj? Rim je bil edini tih kotiček, edini kraj, ki je užival pravo prostost, prostost političnega svobodnega trinoštva. Za vsakega državnika, ki bo tu vstal, pogine en umetnik.«

»Dà, jaz moram reči — edino kar na svobodi ljubim, je boj zanjo, njena posest me ne briga...«

Georgu Brandesu razlaga svoj anarhistični program tako:

»Nikdar ne bom za to, da bi pojmlil svobodo za enakovredno politični svobodi.« »Država je proklet-

stvo individua. S čim so kupili moč Prusije kot države? S tem, da so poedinci izginili v političnem in zemljepisnem pojmu. — Natakar je najboljši vojak. In na drugi strani judovsko ljudstvo, plemstvo človeškega rodu. S čim se je kljub vsej sirovosti, ki je prišla nad nje, vzdržalo v ločitvi, v poeziji? S tem, da se mu ni bilo treba vlačiti s kako državo okoli. Država mora proči! Pri revoluciji sem tudi jaz zraven!«

»Vsa religija pade. Ne moralni pojmi, ne umetniške oblike nimajo večnosti pred seboj... Kdo mi je porok, da na Jupitru 2 + 2 ni 5?«

»Vse, le obstoječega ne!... Ves dosedanji razvoj ni bil ničesar drugega kot opotekanje iz ene zmote v drugo...«

Ibsenov glavni princip na vseh poljih je, da ima manjšina vedno prav. »Liberalisti so najhujši sovražniki svobode. Pod absolutizmom uspevata duševna in miselna svoboda najbolje.«

Bistvo svoje razdirajoče in uničujoče umetnosti je izpovedal Ibsen v »dramatičnem epilogu« svojega življenja: »Ko mrtvi vstanemo.«

Kipar Rubeck je Ibsen sam. Izprva je idealist in hoče podati v svojem najboljšem delu »Vstajenje« svojo največjo idealno silo. A ne ostane si zvest. Ireno (idealno umetnost) zapusti, razširi kipov podstavek in izobliča na njem iz zemlje ljudi z živalskimi obrazi, kakor jih življenje nudi... Idealna postava stopa v ozadje, živalski ljudje z umazanimi dušami postanejo glavni moment kipa. Tudi Rubeck sam se upodobi v skupini teh ljudi, upognjen od težke krivde, mož, ki se od zemlje ne more odtrgati. »Zvijaja se in trpi ob misli, da se mu nikoli, nikoli ne posreči... Vedno in večno ostane v svojem peklu.« Zavrgel je idealizem in to se grozno maščuje nad njim: nima več veselja nad delom, ne ustvari ničesar velikega več, le portrete, karikature z živalskimi obrazi, spake pasje lobanje, bedaste in brutalne slike; a pri tem se iz svojih oboževalcev norčuje. Padel je, ker ni ostal zvest svojemu idealizmu, romantiki, ampak postal — fotograf. Irena umre z njim, a stroga čuvajka naredi križ čez oba: »Pax vobiscum!«

Tako konča Ibsenov epilog in njegovo življenjsko delo, ki mu je bil motto:

»Živeti pomeni strah temnih sil
premagati v sebi;
ustvarjati — soditi
svoj lastni jaz.

A. R.

DROBIŽ.

Petdesetletnica. Češki pesnik J. S. Machar je o priliki svoje petdesetletnice poslal moravskim politikom naslednje naročilo: »Da je Moravska danes veselje slehernega češkega naprednjaka, veste dobro, in upam, da se potrudite, da ne bo to veselje le začasno. Očistite ji telo popolnoma od rimskega otopujočega strupa in storite jo tako nedotakljivo, da ne bo tam nikoli več vzniknil. Prisilite rimske ljudi z železno roko k temu, da bodo to, kar imajo na jeziku, tudi dejansko izpolnjevali; vzemite jim šolo, kajti verstvo je stvar čuta in se ne dá naučiti, in morala, ki jo oni oznanjujejo, je dvostranska, ima precepljen jezik — in

tej ne smemo izročiti svoje mladine... Potrudite se, da bi bila rimskim uslužbencem vzeta aktivna in pasivna volilna pravica... Pravim: vrnite jih cerkvi in tistemu gospodu bogu, ki ga imajo polna usta, požnite jih iz državnega zbora, iz občin, iz šol, in če dočakam to, pa pridem in bom gratuliral Vam...«

Ali more človek, ki tako sovraži, biti pesnik?

Kako si R. Perušek predstavlja razvoj umetnosti? Kaj preprosto, kar takole: »Ako svoj želodec več časa pitamo s slaščicami, ali pa ga polnimo z jedmi, začinjemo z dišavami, jesihom, poprom, papriko, soljo, žrebicami, vanilijo ali celo s česnom in čebulo, ali pa